

INTERIEUR

Klassieker: de
Billy van IKEA

Tijdloze schoonheid

BIJNA IEDERE ONTWERPER STREEFT
NAAR INTERIEURS DIE OVER EEN
EEUW NOG MOOI WORDEN
GEVONDEN. MAAR KAN DAT WEL?

Emilie Escher

Met alle respect voor de interieurbranche, die prachtige meubels voortbrengt, het aantal woontrends van de afgelopen jaren was een beetje om mee van te worden. Elk seizoen een andere vorm en kleur. Dan was het zwart, dan weer groen, dan weer golvend, dan weer barok, dan weer strak en ingehouden.

Interieur begon steeds meer de vluchtige kenmerken van de mode te vertonen. Terwijl een bank toch iets anders is dan een bloesje van 19,50 euro bij H&M. Weinig mensen zullen een nieuwe witte bank kopen omdat de mode opeens wit is, zeker niet in tijden van crisis.

Bestaan er soms geen tijdloze meubels en interieurs? Vijf kenners uit het interieurvak bogen zich op verzoek van *Elsevier* over de vraag of er meubels en interieurs zijn die onbeperkt meegaan en mooi blijven. Timo de Rijk, interieur- en designhistoricus aan de Technische Universiteit Delft, architect en interieurarchitect Kees Spanjers, die bestuurslid is van de Stichting Het Nederlandse Interieur die bestaande en historische interieurs beschermt, Thimo te Duits, conservator van museum Boijmans van Beuningen, Barbara Laan, interieurhistoricus en Ulrike Lehner, ontwerper bij Concrete, die verantwoordelijk is voor het ontwerp van het nieuwe interieur van de roemruchte brasserie Witteveen in Amsterdam.

Van elk interieur of meubel valt de leef-tijd te herleiden, vinden ze. Kleur speelt een rol, vorm, het simpele feit dat dingen slijten en verweren. 'Soms ruik je het zelfs,' zegt ontwerper Ulrike Lehner van ontwerpgroep Concrete. 'En soms voel je gewoon dat iets oud is, of je dat nu kunt benoemen of niet.' Ze weet waarover ze spreekt, Concrete heeft het nieuwe interieur van café-brasserie Witteveen tijdloos proberen te ontwerpen. Maar of het dat over vijftig jaar nog steeds is, daar steekt ze haar hand niet voor in het vuur. Eigenlijk gelooft Lehner niet in tijdloosheid.

Maar alle vijf menen dat er wel degelijk interieurs en meubels bestaan die het begrip tijdloosheid benaderen. Simpelweg omdat ze alle grillen en modes hebben overleefd, en nog steeds in de belangstelling staan.

Designhistoricus Timo de Rijk vindt Versailles een voorbeeld van een interieur dat alle tijden zal overleven. Het immens grote paleis vol gouden krullen dat koning Lodewijk de Veertiende liet ontwerpen om zijn

macht tentoon te stellen, doorstaat de toets. 'Het is honderden jaren lang toonaangevend geweest voor heel veel interieurontwerpers. En nog steeds valt het bij hele bevolkingsgroepen in de smaak. Ik kom vaak in oosterse bazaars. Daar zijn letterlijk kopieën van de stoelen te zien.'

Maar De Rijk laat zijn studenten er wel eens afbeeldingen van zien en die vinden het verschrikkelijk, zegt hij. 'Het toppunt van slechte smaak. Zij kennen de betekenis niet en zien alleen een waterval van gouden krullen en spiegels, behaagzieke schilderijen en merkwaardige stoelen, die op een gekke manier zijn geïntegreerd.'

Toch liet Philippe Starck zich voor zijn Ghost Chair door Lodewijk de Veertiende inspireren.

Andere voorbeelden van interieurs en meubels die zich hebben bewezen, zijn voor de vijf kenners die van de vroege modernisten met hun liefde voor licht en ruimte. Allen noemen als Nederlands voorbeeld het Huis Sonneveld, het spierwitte huis in Rotterdam uit 1933. Als alle huizen van de modernisten heeft het enorme ramen, het interieur is licht en ruim, en er staat niet veel in. De meubels zijn bovendien klein.

Het zijn volgens conservator Thimo te Duits van Boijmans van Beuningen allemaal elementen die een zeer gerieflijk modern gevoel opwekken. In de tijd dat het werd gebouwd, hadden huizen aparte eet- en zitkamers. Huis Sonneveld heeft één grote ruimte, met daarin een eet- en zithoek. 'De woonregels die hier voor het eerst werden gedemonstreerd, zijn nog steeds in veel Nederlandse huiskamers zichtbaar.' De stalen meubels van Gispen, speciaal voor het huis ontworpen, ogen niet oubollig en sommige worden nog steeds uitgebracht.

Toeval

Als het om tijdloze meubels gaat, dan zijn de stalen buismeubels van Marcel Breuer en Mart Stam misschien wel de meest uitgesproken onuitwisbare meubels van de afgelopen eeuw. Vooral de achterpootloze stoel, de Freischwinger van Mart Stam en Marcel Breuer, vormt het voorbeeld van een meubelstuk dat de tand des tijd moeiteloos heeft doorstaan, zeggen alle vijf eensgezind. De stalen buisstoel zonder achterpoten was in het jaar 1926 dat hij uitkwam zo vernieuwend dat zijn roem nog steeds niet verloren is gegaan.

Een andere stoel die de tijd probleemloos heeft doorstaan, is in de ogen van de kenners de 214 van Thonet, de stoel van gebogen hout die er zelfs al eerder was dan de Freischwinger. De 214 vierde vorig jaar zijn 150ste verjaardag. En dan zijn er uiteraard de stoelen van Ray en Charles Eames, die nog steeds ongekend populair zijn. Ulrike Lehner richtte Witteveen in met de fameuze kuipjes van het

Zes vakmensen over hun favoriete tijdloze ontwerp

Studio Job:
Job Smeets
(40) en Nynke
Tynagel (33)

'Het meest tijdloze interieur is voor ons het **Pantheon** in Rome. De tempel met het ronde gat erin. Dat gat is de sluis tussen het tastbare en het abstracte, het grote niets. Je zou ook kunnen zeggen dat het voor het goddelijke staat. En de hemel is natuurlijk tijdloos. We hebben ons meerdere keren door het Pantheon laten inspireren. Het komt in verschillende van onze ontwerpen voor.'

Edward van Vliet (44)

'Echt tijdloos zijn voor mij de **modern tea-houses** van de Japanse ontwerper Shigeru Uchida. Tijdloos omdat het huisjes zijn die midden in de natuur staan, en omdat ze ook driehonderd jaar geleden gebouwd hadden kunnen zijn. Ze hebben mathematische vormen en je kunt erdoorheen kijken. Het is net of je in het bos staat. Zo transparant zijn ze.'

Duo Joost van Bleiswijk (33)
en Kiki van Eijk (31)

Joost van Bleiswijk: 'Voor ons zijn het de **DSW** stoelen van Charles en Ray Eames, die staan ook bij ons thuis. Het zijn van die stoelen waarvan je ouders nog steeds zeggen: "Wat zijn die modern." Ze zijn al meer dan zestig jaar oud en ze zijn nog steeds mooi. Wij hebben ze in kunststof, maar de originele glasvezel is eigenlijk veel mooier.'

Piet Boon (44)

'Er zijn meerdere designklassiekers die ik echt geweldig vind en die ik zou willen noemen. Het **Daybed** van Ludwig Mies van der Rohe bijvoorbeeld, en de **Lounge Chair** van Charles en Ray Eames. Wat deze ontwerpen uniek maakt, is dat je ze kunt toepassen in elk interieur en elke sfeer, en ze blijven gewoon mooi. En ik zou mijn eigen **Kekke** stoel willen noemen.'

Wat maakt een meubel of een interieur een evergreen? Wat hebben het Paleis van Versailles en de Billy van IKEA met elkaar gemeen? Vijf kenners uit het interieurvak spreken zich uit over de lastige vraag waarom sommige ontwerpen alle grillen en modes overleven. 'Je voelt dat iets met liefde en vakmanschap is ontworpen.'

Amerikaanse echtbaar. Altijd goed. De stoelen zijn sinds de verschijning in 1950 onafgebroken verkrijgbaar gebleven. Dat zegt wel iets.

Wat alle genoemde meubels gemeen hebben, is dat ze voor hun tijd zo vernieuwend waren dat ze een breuk in de meubelgeschiedenis veroorzaakten. Ze werden gemaakt van een nieuw materiaal of met een nieuwe techniek, en in grote aantallen geproduceerd. Thonet vond een techniek uit om hout te buigen, Breuer werkte aan steeds betere manieren om stalen buizen te verfijnen. En Eames ontdekte de glasvezelkunststof en het plywood dat voordien slechts werd gebruikt om ledematen van oorlogsgewonden te spalpen.

Dat sommige meubels het niet overleefd hebben en roemloos het toneel hebben verlaten, hoeft overigens niet te betekenen dat ze minder goed waren, merkt interieurhistoricus Barbara Laan op. 'Het kan zijn dat die meubels niet een dergelijk goede pr-machine achter zich hadden staan.' Laan relateert graag en denkt dat het vaak toeval is dat interieurs als het Huis Sonneveld voor het pu-

Het interieur van het paleis van koning Lodewijk XIV in Versailles zal alle tijden overleven

Spelen met bekende klassiekers

Ontwerpers laten zich graag inspireren door gouwe ouwen

Ontwerpers blijven er aardigheid in hebben om te spelen met overbekende klassiekers van illustere voorgangers. De Spaanse ontwerper Jaime Hayon, die wordt gezien als het wonderkind van het Spaanse design, bracht afgelopen januari een duidelijk op de Lounge Chair van Charles en Ray Eames geïnspireerde stoel op de markt, Lounger. Net als die van het beroemde echtbaar draaibaar en met een voetenbankje. De stoel is uitgevoerd in knalrood, van leer of stof. Kijk je er goed naar, dan zit er nog een tweede klassieker in verborgen: The Egg van Arne Jacobsen.

De klassieke leunstoelen met een heel hoge leuning vormen al een paar jaar een dankbaar thema voor veel ontwerpers. En er komen steeds meer nieuwe 'tronen' bij. De Zwitser Philippe Bestenheider bracht de Lui 5-leunstoel uit, waarvan het rietwerk weer aan Thonet doet denken.

Dit sampelen van klassiekers is stukken sympathieker dan regelrecht kopiëren. Zoals dj's de *Zevende* van Beethoven ooit opnieuw bonkend vormgaven, zo doen ontwerpers dat nu met

Een 'blowfield', een opblaasversie van de Britse chesterfieldbank

de klassiekers in de meubelbranche.

Soms lijkt het een soort gimmick, een grap. Het laatste lijkt zeker het geval bij Jeroen van de Kant. Hij kwam met een geheel eigen versie van de Britse chesterfieldbank, de bekende gecapitonneerde leren bank die altijd wordt aangeprezen vanwege het vele handwerk en vakmanschap. Bij Jeroen van de Kant is er geen paardenhaar of ingewikkelde vering in te bekennen. Er komt geen handwerk aan te pas. Hij bedacht heel brutaal gewoon een opblaasversie, geen chesterfield maar een 'blowfield'. Het bleek meteen een ongekend succes.

Lui 5-leunstoel

Lounge Chair

blik bewaard zijn gebleven. Er zullen heel wat interieurs verloren zijn gegaan die een nog veel beter beeld van een tijd of stijl gaven. Maar dat wisten de mensen toen nog niet.

Geeft inzicht over het tijdsucces van meubels uit het verleden, houvast voor de ontwerper van nu? Volgens Timo de Rijk bereiken meubels pas de canon van het interieur wanneer ze zeer nieuw en uitgesproken van materiaal en vorm zijn. Voor Kees Spanjers zijn meubels die het 'uithouden' meubels die met liefde en vakmanschap zijn ontworpen. 'Dat voel je. Zoals je direct merkt en voelt dat een kopie vaak niet zo goed is als het origineel.' De vorm moet 'zuiver' zijn, kloppen. 'Daar komen begrippen als de gulden snede bij kijken, de ideale verhoudingen.' Vaak is het ook niet uit te leggen. De Billy van IKEA is natuurlijk weer om zijn geheel eigen reden een evergreen die zijn weerga niet kent.

Wie nu een meubel wil kopen dat langer zal meegaan dan de waan van de dag, raadt Spanjers aan te letten op het materiaal. Hout blijft gewoon veel langer goed dan bijvoorbeeld plastic, dat op een lelijke wijze verouderd.

Mixen

Je kunt natuurlijk op safe proberen te gaan: meubelstukken uit het verleden die we nu nog mooi vinden, vinden we over dertig jaar heel waarschijnlijk nog steeds mooi. Hoewel Timo de Rijk vermoedt dat iedereen over tien jaar uitgekeken zal zijn op de stoeltjes van Eames die nu overal staan. Overigens kunnen ze, na een tijd te zijn weggeweest, wel terugkeren.

Het voorspellen van de evergreens van de toekomst die nu worden ontworpen en op de markt komen, is een heikele zaak. Niets is zo veranderlijk als smaak. Interieurarchitect Kees Spanjers vertrouwt zichzelf niet eens. 'Ik heb net een paar oranje klapstoeltjes van plastic van de zolder gehaald die ik nu weer mooi vind, maar tien jaar geleden vreselijk vond.' Ook de anderen durven weinig te voorspellen. Barbara Laan: 'Het zou zomaar kunnen dat het bad van Philippe Starck over tien jaar als plantenkuip wordt gebruikt.'

Ook Timo de Rijk kan van bijna geen en-

Het interieur van café-brasserie Witteveen in Amsterdam

Huis Sonneveld in Rotterdam: veel licht en ruimte

kel huidig ontwerp zeggen of het over twintig jaar nog overeind staat. Ja, misschien één. 'De Chair One-stoel van de Duitse ontwerper Konstantin Grcic. Die schijnbare tegenstrijdigheid van vormen en van materiaal is typerend voor nu, en in potentie een tijdloos ontwerp.'

En dan is het ook nog eens heel waarschijnlijk dat niets echt meer uit de gratie raakt, omdat alles kan en alles mag. Een overheersende interieurstijl is nergens meer te bekennen. Het aanbod van meubels is een mengelmoes van bijna alle stijlen die in de loop der eeuwen zijn uitgekomen. Het weg-

vallen van tijdgebonden ontwerpen maakt indirect dat alles tijdloos wordt. Antiek, Bauhaus, zwaar design, het kan tegenwoordig allemaal door elkaar. Mixen moet zelfs van IKEA en van de woonbladen. Een protserige Lodewijk de Veertiende-stoel tegenover een sober buismeubel – geen probleem.

Anything goes. 'Het goede eraan,' vindt Ulrike Lehner. 'is dat je zo elk verouderd interieur tijdloos kunt maken. Zet er een fris element bij, en dan wordt het tijdloos.' Haar interieur bij Witteveen bijvoorbeeld bestaat uit klassieke elementen, een enorme chesterfieldbank, Perzische tapijten, maar wordt tegelijk opgefrist met een tegelvloer die je niet veel ziet en een typisch element van nu: het muurtje van boomstammetjes.

Ach, arme archeoloog die over drieduizend jaar de Ghost Chair van Philippe Starck opgraft. Hij zal compleet in verwarring zijn. Uit welk tijdperk stamt deze stoel? De stijl is Lodewijk de Veertiende, alleen is het materiaal niet hout, maar doorzichtig kunststof. Zo zijn er vandaag de dag veel meubels waarvan de herkomst in de tijd nauwelijks valt vanaf te lezen, laat staan over drie millennia. Onbestemde meubels, losgezongen van het heden. Uiteindelijk ook een manier van tijdloos ontwerpen natuurlijk. ■